

Teamgids voor Meertaligheid po (3)

Wijzer in het curriculum

Verken samen met je team
hoe je meertaligheid op
school een plek geeft

September 2022

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Verantwoording

2022 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteurs:

Inge Jansen, Liesbeth Pennewaard

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 4840 840

Internet: www.slo.nl

E-mail: info@slo.nl

AN

1.8050.830

De derde bijeenkomst

Meertaligheid verdiepen (2)

Voordat je met elkaar de praktijkopdracht bespreekt, vertellen we eerst even iets over het doel van deze bijeenkomst. Je maakt in deze bijeenkomst kennis met het inzetten van de talenkennis van je leerlingen bij het leren. Het heet functioneel meertalig leren. Deze bijeenkomst lijkt qua vorm een beetje op de vorige, omdat we weer een stuk kennis ontsluiten. Maar wees gerust, we maken het wel toepasbaar. Na deze bijeenkomst heb je veel ideeën om je leerlingen te ondersteunen bij het doelbewust inzetten van hun talenkennis tijdens het leren.

Na talensensibilisering van de vorige bijeenkomst en functioneel meertalig leren waar we vandaag mee aan de slag gaan, ben je als team goed voorbereid om te kiezen hoe je meertaligheid op school op de agenda wilt zetten.

1 Even delen

(30 minuten)

Zoals gezegd, we gaan terugkoppelen. Je weet inmiddels hoe het gaat. Eerst weer de rondvraag: is het je gelukt om de praktijkopdracht uit te voeren? En zo niet, waarom? Hoe zorg je dat je de volgende keer de praktijkopdracht wel uitvoert?

Nu gaan we naar de inhoud van de praktijkopdracht. Voor de zekerheid vind je de vragen die iedereen beantwoordt hieronder nog een keer.

Hoe ging de praktijkopdracht?

1. Wat ging goed?
2. Waar liep ik tegenaan?
3. Welke tips heb ik voor mijn collega's?
4. Wie heeft er tips voor mij?
5. En herken je deze vraag nog: is de opdracht ook geschikt voor andere leerjaren, of zijn er dan aanpassingen nodig? Zo ja, welke?

Tip

Herinner je de tip uit bijeenkomst 1 nog? Als je een digitale opdrachtenbank hebt aangemaakt, kun je deze nieuwe uitgetroefde opdrachten er ook in plaatsen.

Heeft de terugkoppeling iets opgeleverd dat je nog digitaal wilt aanpassen of aanvullen in het document Teambeelden, dan is dit het moment om dat te doen. Beantwoord gelijk samen de vraag: welke inzichten hebben de praktijkopdrachten opgeleverd die je mee wilt nemen voor het vervolg?

Tot slot nog dit: welk product hang je vandaag op in de koffiehoek of in de gang?

2 Daar gaan we!

(30 minuten)

Je gaat nu meer leren over hoe je de al aanwezige talenkennis van leerlingen gericht kunt inzetten bij het leren. Dan hebben we het niet alleen over het leren van nieuwe talen - en dus het uitbreiden van het meertalig repertoire van leerlingen - maar ook over het leren van nieuwe kennis, bijvoorbeeld bij wereldoriëntatie. Daar gaat het om bij functioneel meertalig leren (FML).

FML is geen doel op zich. Het gaat erom dat je alle aanwezige talenkennis functioneel inzet om tot betere leerprestaties te komen. Vergeet een vreemde taal als Engels of Duits niet, of een dialect of streektaal. Ook die helpen leerlingen bij het leren van nieuwe kennis en het verder ontwikkelen van de taalvaardigheden.

We geven eerst even een overzicht van de drie kennisonderdelen van functioneel meertalig leren:

- A. Taalleerstrategieën
- B. Inzetten van aanwezige talenkennis
- C. Receptieve meertaligheid - 'luistertaal'

Tip

Wat we ook graag mee willen geven is dat niet elke strategie voor elke leerling werkt. Geef ze vooral de ruimte om te ontdekken wat voor hen werkt.

A. Taalleerstrategieën

Dit betekent dat je leerlingen stimuleert om strategieën te gebruiken die het leren van een taal ondersteunen. We hebben kaartjes voor je – bijlage 1. Jullie krijgen allemaal een setje. De opdracht erbij is om ze eerst individueel te bekijken. Kies er vervolgens individueel twee uit die je aanspreken en wilt uitproberen in je klas. Licht je keuze toe aan elkaar. De opbrengsten van deze opdracht zijn voorbeelden die je beslist niet wilt vergeten. Je beschrijft ze in het document Teambeelden.

B. Inzetten van aanwezige talenkennis bij het leren

Er zijn veel verschillende manieren om de aanwezige talenkennis van leerlingen in te zetten. We hebben een overzicht met een flink aantal voorbeelden voor je gemaakt. Die vind je in bijlage 2. Vanzelfsprekend zijn er meer.

Pak het als volgt aan. Bespreek samen elke optie in de linkerkolom aan de hand van de vragen van de bovenste rij. Hiermee heb je een mooi overzicht dat je gelijk met je collega's kunt delen.

Tip

Als leerlingen zich nog ongemakkelijk voelen om hun thuistaal in te zetten, kun je twee dingen doen: geef de opdracht mee naar huis zodat, ouders mee kunnen denken over de vertaling. Of laat leerlingen overleggen met klasgenoten of oudere kinderen.

C. Receptieve meertaligheid

Dit betekent dat je leerlingen de keuze geeft of ze Nederlands of een andere taal gebruiken als hun taalvaardigheid in de doeltaal (bijvoorbeeld Engels of Duits) of het Nederlands nog niet voldoende is om iets te zeggen of op te schrijven. In welke situaties kun je receptieve meertaligheid toepassen? We geven een aantal voorbeelden.

Lees de voorbeelden en bespreek ze met elkaar. Welke zou je willen uitproberen? Kun je zelf nog een voorbeeld bedenken waarbij leerlingen hun receptieve vaardigheid kunnen inzetten of ontwikkelen?

1. Leerlingen leiden elkaar naar een schatkist, waarbij ze ieder een andere taalvariëteit gebruiken. Leerlingen reflecteren op de gebruikte strategieën om elkaar te begrijpen. Deze strategieën kunnen ze ook inzetten als ze zich in een situatie bevinden waarin iemand een taal spreekt die ze niet zelf beheersen.
2. Leerlingen zitten met de rug naar elkaar toe en hebben ieder een tekening voor zich. Ze gaan op zoek naar de verschillen tussen de tekeningen. De een spreekt in de thuistaal, de ander in het Nederlands. Welke strategieën passen ze toe om elkaar te begrijpen? Hier geldt hetzelfde als bij punt 2.

Je hebt nu veel verschillende voorbeelden van functioneel meertalig leren met elkaar bekeken. Vul nu het document Teambeelden aan door de volgende vraag te beantwoorden: wat vinden we mooi aan FML en wat nemen we mee in ons document Teambeelden?

Tip

Sta gerust verschillende voertalen toe in je les, als het functioneel is. Onderzoek laat zien dat leerlingen hun eigen taal vooral gebruiken om te leren en om over schoolopdrachten te praten (Rosiers, 2016; Jordens, 2016).

3 Geïnspireerd geraakt?

(20 minuten)

Stel je besteedt komend jaar veel aandacht aan meertaligheid in de klas. Niet alleen aan talensensibilisering, maar ook aan functioneel meertalig leren. Je wilt zoveel mogelijk collega's enthousiast maken. Hiervoor heb je een goede pitch nodig. Wat ga je ze hierover vertellen? Wat is de meerwaarde voor leerlingen? Schrijf samen een pitch.

Tip

Maak van de pitch een video en stuur deze naar je collega's. Nog leuker vinden wij het als je hem ook naar ons stuurt. E-mail: i.jansen@slo.nl.

Een alternatief is dat je korte video's opneemt van wat er in de klas gebeurt, die je deelt met je collega's.

4 Praktijkopdracht

(10 minuten)

In deze bijeenkomst hebben we je inspiratie gegeven hoe je aandacht kunt besteden aan de al aanwezige talenkennis van je leerlingen en hoe je die kunt inzetten bij het leren.

Voordat jullie weer bijeenkomen, hebben jullie allemaal in ieder geval één praktijkopdracht uitgevoerd. Kies uit de vele voorbeelden die er voorbij zijn gekomen eentje die je graag uit wilt proberen. Stem wel even met elkaar af wie wat doet, voordat je je plan van aanpak invult. Zie bijlage 3.

5 Kijk-luister-leesvoer

(5 minuten)

Om te kijken

[Kenniscлип over meertaligheid in de klas](#). In deze video van de Rutu Foundation zie je voorbeelden van talensensibilisering en functioneel meertalig leren in de lespraktijk.

Om te luisteren

'Spreken we op school alleen Nederlands, of maken we gebruik van meertaligheid in de klas?' Dit is de titel van de [podcastaflevering](#) uit de serie 'Over Onderwijs en Opvoeding' van de UvA. In deze podcast zijn Juana Duarte,

Ellen-Rose Kambel en Eke Krijnen te gast, om te vertellen hoe je de thuishalen van leerlingen een plek in het onderwijs kunt geven.

Om te lezen

Het artikel ['Effectieve interventie: omgaan met meertaligheid'](#) van Myrthe Coret-Bergstra en Niels Nederlof gaat over hoe meertaligheid geen belemmering is, maar juist van meerwaarde kan zijn voor de ontwikkeling van alle leerlingen, als deze goed wordt benut. Het artikel geeft wetenschappelijke onderbouwing en praktische voorbeelden uit de praktijk.

Overzicht voor de voorzitter

Ben jij de voorzitter?

Dan ben jij de persoon die de bijeenkomsten uitvoert zoals de agenda aangeeft. Verder zorg je dat:

- je de bijeenkomsten organiseert met voldoende tijd ertussen om de praktijkopdracht uit te voeren;
- elke teamlid een uitdraai heeft van de agenda van de bijeenkomst;
- alle bijlagen van de agenda bij de hand zijn tijdens de bijeenkomst zoals beschreven;
- links even zijn gecheckt;
- je de agenda voorleest tijdens de bijeenkomst.

Je staat er niet alleen voor

Je bent als team samen verantwoordelijk voor het doorlopen van het proces en de opbrengsten ervan. Zo zorg je er samen voor dat jullie na afloop een goed beeld hebben van de meerwaarde en mogelijkheden van meertaligheid in je lespraktijk.

Agendapunten bijeenkomst 3	Duur	Doel	Bijlagen Nummers staan in de voetnoot
1. Even delen	30 min	Uitwisselen van ervaringen	Document Teambeelden
2. Daar gaan we!	30 min	Teambeelden aanvullen	Document Teambeelden
3. Geïnspireerd geraakt?	20 min	Kennis opdoen over aspecten meertaligheid en lesactiviteiten verzamelen	Bijlage 1: 1 x printen pp Bijlage 2: 1 x printen pp
4. Praktijkopdracht	10 min	Voorbereiden praktijkopdracht	Bijlage 3: 1 x printen pp
5. Kijk-, luister-, leesvoer	-	Kijken en lezen ter verdieping	Zie links in de agenda

Bijlage 1

<p>Zet de aanwezige talenkennis in ter verduidelijking van instructietaal.</p> <p>Laat leerlingen bijvoorbeeld zelf woordenschatkaartjes maken bij opdrachtinstructies die je vaak gebruikt, met een vertaling in hun thuistaal. De leerlingen kunnen de kaartjes op hun bureau laten liggen of er samen een poster van maken en die ophangen.</p>	<p>Betrek de ouders van leerlingen bij de ontwikkeling van ondersteunende materialen bij een thema.</p> <p>Denk bijvoorbeeld aan het meegeven van een plaatje van het schoolplein en vraag ze te benoemen wat ze zien in hun eigen taal of dialect. Of geef ze plaatjes mee van abstractere onderwerpen als de groei van een plant of de kringloop.</p> <p>Hang de posters vervolgens op in de klas.</p>	<p>Maak samen met de leerlingen taalvergelijkingen.</p> <p>Laat ze zo kennismaken met taalfamilies en ander schriftgebruik.</p> <p>Bijvoorbeeld huis (NL) house (ENG) Haus (DU) huus (Fries)</p> <p>Huis (NL) ev (Turks) بيت/bayt (Arabisch) خانه/khane (Farsi)</p>
--	--	---

<p>Zet de aanwezige talenkennis in bij steeds terugkerende woorden en zinnen als de dagen van de week, het tellen van de leerlingen, de seizoenen enzovoort.</p> <p>Vraag bijvoorbeeld aan de leerlingen bij het benoemen van de dag, wat de vertaling in hun thuistaal is.</p>	<p>Bespreek tijdens het lezen van een tekst belangrijke woorden en ontwikkel rondom die woorden een poster met woordwolken.</p> <p>Verzamel de vertalingen van dat woord op de poster in de talen die je in de klas hebt en hang de posters op in het lokaal.</p>	<p>Bespreek de intonatie van een taal en hoe dit de betekenis van een woord of zin kan veranderen.</p> <p>Doe bijvoorbeeld een uitspraak oefening waarin het intonatiepatroon van de doeltaal, bijvoorbeeld Engels, wordt uitgelegd en vergeleken met het Nederlands.</p>
---	---	---

<p>Zet de aanwezige kennis van de non-verbale communicatie van talen in.</p> <p>Laat leerlingen bijvoorbeeld de betekenis van gebaren in het Nederlands vergelijken met de betekenis van gebaren in hun thuistaal of vergelijk het in de bovenbouw met het Engels of Duits.</p>	<p>Maak taalvergelijkingen met leerlingen.</p> <p>Laat leerlingen overeenkomsten en verschillen tussen talen ontdekken op orthografisch (spelling), fonetisch (klank) en/of semantisch (betekenis) niveau.</p>	<p>Zet de aanwezige kennis van klanken in de thuistaal in bij het leren van Nederlandse klanken, voordat je overstapt op het leren van de letters van het alfabet.</p> <p>Laat leerlingen bijvoorbeeld bij een Nederlandse klank, een woord (of tekening) uit de thuistaal beschrijven waarin deze klank voorkomt.</p> <p>https://7efae739-809b-48e0-a2e4-cb360f28fd1c.filesusr.com/ugd/6b08f0_43ecaca4114b4a649d27f8cb1f899741.pdf</p>
---	--	---

<p>Gebruik non-verbale informatie, zodat leerlingen de school- of doeltaal begrijpen en/of zich erin kunnen uitdrukken.</p> <p>Denk aan:</p> <ul style="list-style-type: none">• Beelden• Foto's• Kaarten (schema's)• Grafieken• Voorwerpen	<p>Gebruik non-verbale informatie, zodat leerlingen de school- of doeltaal begrijpen en/of zich erin kunnen uitdrukken.</p> <p>Denk aan:</p> <ul style="list-style-type: none">• Gebaren• Bewegingen• Gezichtsuitdrukkingen• Lichaamstaal	<p>Gebruik verbale informatie, zodat leerlingen de school- of doeltaal begrijpen en/of zich erin kunnen uitdrukken.</p> <p>Denk aan:</p> <ul style="list-style-type: none">• Kernwoorden• Intonatie• Herhalingen• Geluiden• Muziek
---	--	--

Bijlage 2 Inzetten van aanwezige talenkennis

Vind je onderstaande geschikt	Voor de onderbouw?	Voor de middenbouw?	Voor de bovenbouw?	Wie doet dit al in de klas?	Wie wil dit uitproberen?
<i>Leerlingen gebruiken een meertalig (beeld) woordenboek.</i>					
<i>Leerlingen overleggen in een taal naar keuze. Vraag ze daarna in het Nederlands samen te vatten of antwoorden te noteren.</i>					
<i>Leerlingen gebruiken een vertaalmachine.</i>					
<i>Leerlingen zoeken informatie in een taal naar keuze en verwerken dat in het Nederlands.</i>					
<i>Leerlingen werken rond een thema in taalhomogene groepjes en maken tweetalige eindproducten.</i>					
<i>Leerlingen lezen verhalen of boeken in hun thuistaal en schrijven daarna een korte schriftelijke samenvatting of houden een presentatie in het Nederlands.</i>					
<i>Leerlingen geven een presentatie in hun thuistaal of lezen iets voor. Daarna is de bespreking in het Nederlands.</i>					
<i>Leerlingen schrijven kleine schrijfopdrachten in een taal naar keuze. Denk aan notities, reflecties, een activiteitenlogboek.</i>					
<i>Gebruik verschillende werkvormen om voorkennis te activeren (bijvoorbeeld bekend benieuwd bewaard mindmaps) met expliciete ruimte voor de thuistaal.</i>					

<i>Leerlingen maken instructiefilmpjes waarin ze hun thuistaal gebruiken. De filmpjes kunnen het jaar erna dienstdoen als instructie voor andere leerlingen.</i>					
<i>Leerlingen leggen eigen woordenlijsten aan met moeilijke woorden, met vertalingen, symbolen of uitleg naar keuze. Laat ze deze gebruiken bij toetsen of opdrachten.</i>					
<i>Leerlingen hebben de rol van hulpleraar in de klas en verduidelijken bij het uitvoeren van taken instructies en inhoud aan elkaar in een taal naar keuze.</i>					
<i>Leerlingen hebben de rol van expert in eigen taal en cultuur.</i>					
<i>Leerlingen met eenzelfde thuistaal troosten en helpen elkaar in hun eigen taal.</i>					
<i>In de klas worden coöperatieve werkvormen gebruikt waarbij het gebruik van een taal naar keuze expliciet toegelaten is.</i>					
<i>Leerlingen hebben de keuze uit meertalige kinderboeken op school.</i>					

Tip: betrek de leerlingen en hun ouders bij het verzamelen, bewerken en gebruiken van materialen in de thuistaal, die zowel in je klas als in andere klassen gebruikt kunnen worden. Dat kan de kwaliteit van die materialen versterken en het contact tussen ouder en school versterken.

Bijlage 3 Mijn plan van aanpak

Naam:	Datum:
Planning komende periode	
1. Welke praktische opdracht ga ik uitproberen?	
2. Met welke focus en welk doel???	
3. In welke klas ga ik die inzetten?	
4. Wanneer?	
5. Hoe pak ik het aan in de klas?	
6. Waar ga ik op letten?	
7. Tips van mijn collega's die ik heb ontvangen na mijn toelichting	
Terugkoppeling naar ons team – in bijeenkomst 3	
8. Wat ging goed?	
9. Waar liep ik tegenaan?	
10. Welke tips heb ik voor mijn collega's?	
11. Wie heeft er tips voor mij?	